

Andries Dequae. De zelfgenoegzaamheid van een koloniaal bestuur (1950-1954). (Bram Cleys)

[home](#) [lijst scripties](#) [inhoud](#) [vorige](#) [volgende](#)

Bijlage

In deze bijlage worden een aantal protagonisten van het netwerk rond Dequae die in deze verhandeling aan bod gekomen zijn, geïdentificeerd. Noch in de selectie van de personen, noch in de geselecteerde informatie hebben de volgende pagina's de bedoeling volledig te zijn.

Eugène Jungers[439]

Geboren : 10 juli 1888, Messancy

Overleden : 17 september 1958, Brussel

Promoveert in oktober 1910 tot doctor in de rechten aan de [Université de Liège](#)

Koloniale carrière :

- begint koloniale loopbaan in april 1911 als hulpmagistraat bij directie voor justitie in Boma
- hij wordt in de daaropvolgende jaren substituut van de procureur des konings, procureur des konings, raadsheer bij het Hof van Beroep in Leopoldstad en in 1928 voorzitter van dit hof
- op 30 januari 1932 benoemd tot vice-gouverneur-generaal in Ruanda-Urundi, waar hij zich vooral toelegt op de ontwikkeling van de landbouw en veeteelt
- wordt in juli 1946 aangesteld als plaatsvervanger van Pierre Ryckmans als gouverneur-generaal, in december van dat jaar wordt deze benoeming definitief gemaakt
- zet zich als gouverneur-generaal vooral in om de economische situatie van de kolonie en haar bevolking te verbeteren.
- treedt, na een normale termijn van vijf jaar, in december 1951 terug als gouverneur-generaal
- beëindigt zijn koloniale loopbaan als voorzitter van Otraco

Léon Pétilion[440]

Geboren : 22 mei 1903, Esneux

Overleden : 1996, Elsene

Promoveert tot doctor in de rechten aan de KUL

Koloniale carrière :

- vanaf 1929 werkzaam op het ministerie van Koloniën, eerst in de administratie,

later op de kabinetten van de ministers Jaspar, Rubbens en de Vleeschauwer

- in 1939 komt hij aan het hoofd van het kabinet van gouverneur-generaal Ryckmans
- na de oorlog keert hij terug naar Brussel en wordt er achtereenvolgens kabinetschef van minister de Bruyne en van Godding
- na de benoeming van Jungers tot gouverneur-generaal in 1946 wordt hij aangesteld tot vice-gouverneur-generaal
- in augustus 1948 keert hij evenwel tijdelijk terug naar het ministerie om er het mandaat van interim secretaris-generaal op te nemen. In die hoedanigheid is hij van dichtbij betrokken bij de uitwerking van het Tienjarenplan
- in juli 1949 keert hij dan terug naar Ruanda-Urundi, waar hij zelf een Tienjarenplan zal uitwerken voor de mandaatgebieden en deze koppelt aan de afkondiging van een politieke hervorming die een vorm van politieke participatie van de inlandse bevolking voorziet
- in januari 1952 wordt hij dan, volgens Stenmans en Reyntjens op voorstel van Dequae, benoemd tot gouverneur-generaal van Belgisch Kongo. Het is in deze functie dat hij zijn project van de Belgo-Kongolese Gemeenschap uitwerkte en voorstelde.
- in 1958, nadat zijn mandaat eerder al voor 2 jaar was verlengd, treedt hij terug als gouverneur-generaal
- in juli van dat jaar zou dan als technicus toetreden tot de regering-Eyskens en het mandaat van minister van Koloniën opnemen. Hij zou hierin echter al in november worden opgevolgd door van Hemelryck. Deze laatste stelde hem wel aan als voorzitter van de *Groupe de Travail pour l'étude du problème politique en Congo*, die Pétillon zelf had opgericht. Deze werkgroep moest een hervorming van het koloniale bestel uitwerken
- Pétillon schrijft drie boeken over zijn carrière in dienst van de kolonie: *Témoignage et réflexions* (1967), *Courts métrages africains pour servir à l'histoire* (1979) en *Récit : Congo 1929 – 1958* (1985).

Hendrik Cornelis^[441]

Geboren : 18 september 1910, Beveren (Oudenaarde)

Overleden : 1999, Chaumont - Gistoux

Promoveert tot doctor in de Handelswetenschappen aan de RUG en is licentiaat Consulaire en Koloniale Wetenschappen aan dezelfde instelling

Koloniale carrière :

- begint in februari 1934 zijn koloniale loopbaan in de gewestadministratie
- hij klimt op in de administratie en wordt in 1946 onderdirecteur van de dienst voor Economische Zaken in Leopoldstad
- in 1948 wordt hij directeur van deze dienst en is van nabij betrokken bij de uitwerking van het Tienjarenplan

- in 1951 wordt hij door Dequae benoemd tot Commissaris van het Tienjarenplan en wordt hij belast met de coördinatie van de uitvoering van het plan
- in 1953 wordt hij dan gepromoveerd tot vice-gouverneur-generaal en tussen 1958 en 1960 bekleedt hij als laatste de post van gouverneur-generaal van Belgisch Kongo. Deze benoeming was verrassend in die zin dat hij zich steeds geprofileerd had als een overtuigd flamingant met socialistische sympathieën, twee denkstromingen die niet echt populair waren in de koloniale administratie

Julien Vanhove[\[442\]](#)

Geboren : 28 januari 1905, Luik

Overleden : 1976

Is doctor in de rechten en licentiaat politieke en sociale wetenschappen aan de [Université de Liège](#)

Koloniale carrière :

- wordt in de na-oorlogse periode regeringscommissaris in het FIW en lid van de beheerraad van het [Fonds Reine Elisabeth pour l'assistance médicale aux indigènes du Congo belge](#)
- is in de periode 1950-1954 hoofd van de directie van de administratie van het ministerie van Koloniën in Brussel die zich bezighoudt met de inlanderspolitiek en daardoor verantwoordelijk voor de uitwerking hiervan
- wordt in de laatste jaren voor de onafhankelijkheid van Belgisch Kongo Koninklijk Inspecteur van Koloniën en hoofd van het tweede directoraat-generaal (verantwoordelijk voor "inheemse zaken, cultuur, religie en missies, onderwijs voor Europeanen en Afrikanen, wetenschappelijke activiteiten en vzw's)
- doceert vergelijkend recht aan de universiteit van Luik en het Univog

Jean-Félix de Hemptinne[\[443\]](#)

Geboren : 8 december 1876, Gent

Overleden : 6 februari 1958, Elisabethstad

Treedt op 5 december 1895 in in de benedictijnenabdij van Maredsous en wordt er in augustus 1901 tot priester gewijd. In hetzelfde jaar behaalt hij eveneens zijn doctoraat in de theologie in Rome

Koloniale carrière :

- wordt op 6 augustus 1910 aangeduid als apostolisch prefect in Katanga, dat pas als missiegebied was aangeduid. De provincie zou onder zijn leiding geëvangéliseerd worden.

- wordt in 1932 tot bisschop gewijd van het verdwenen bisdom Mileva en aangesteld tot apostolisch vicaris in Katanga
- mengt zich vanaf dan steeds meer in politieke kwesties en wekt vooral opschudding door zijn aanklacht tegen de houding van de regering in Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Die zou Kongo enkel zien als een economisch wingewest, zonder rekening te houden met sociale consequenties. Het is uit deze periode dat zijn bijnaam *De Leeuw van Katanga* stamt.
- is na de Tweede Wereldoorlog lid van de *Commission permanente pour la protection des indgènes*, van het *Comité protecteur des centres extra-coutumiers* en van de Katangese provincieraad
- pleitte in sociale kwesties voor een verbetering van het lot van de inlandse bevolking, waarbij hij de overheid verweet te sterk te focussen op het probleem van de *évolués*. Ondanks deze sociaal bewogen pleidooien was hij een hevig tegenstander van inlandse vakbonden, die volgens hem te veel in de kaart van het socialisme en het liberalisme speelden. Als benedictijner pater behoorde hij dan ook tot de conservatieve vleugel van de Katholieke Kerk in Kongo.

Albert Brys^[444]

Geboren : 19 augustus 1900, Harelbeke

Overleden : 17 december 1973, Halle

Brys treedt na zijn humaniorastudies in bij de missionarissen van Scheut, waar hij op 23 augustus 1927 tot priester gewijd wordt

Koloniale carrière :

- vertrekt vrijwel meteen naar de kolonie, waar hij begint te werken als leraar in een van de missiescholen van de scheutisten
- in 1930 wordt hij directeur van het klein-seminarie van de scheutisten en raadgever van de provinciaal-overste
- tussen 1937 en 1939 verblijft hij in België, waar hij samen met prof. Van der Schueren s.j. aan de basis ligt van het *Koloniaal Universitair Centrum* (KOLUC). Dit centrum wou de interesse van de studenten in Leuven voor koloniale kwesties aanwakkeren.
- op 15 juli 1939 keert hij terug naar Kongo waar hij dezelfde functies als voordien opneemt
- in augustus 1946 wordt hij dan definitief teruggeroepen naar België, hij zal nog wel verschillende reizen in de kolonie maken
- Verdere koloniale engagementen :
  - professor Lingala te Scheut en algemeen secretaris van de missie-animatie
  - proost van het *Katholiek Secretariaat voor Koloniale*
  - directeur van het *Centre d'Etudes, de Documentation et d'Informations Coloniales* (CEDIC) en van SIBELAC
- lid van de studiecommissie Koloniën van de CVP

- leraar aan de koloniale sectie van de Rijkstuinbouwschool (Vilvoorde), aan de Katholieke Sociale Koloniale School (Brussel) en aan het Univog (Antwerpen)
- hij ontpopte zich in de jaren vijftig tot een woordvoerder van het katholieke missie-onderwijs in Kongo en zette zich in voor de aanwerving van leerkrachten voor deze scholen

Guy Malengreau[\[445\]](#)

Geboren : 19 mei 1911

Overleden : onbekend

Promoveert tot doctor in de rechten en in de geschiedenis aan de KUL

Doceert na de Tweede Wereldoorlog een hele reeks vakken over koloniale aangelegenheden aan de KUL

Is de drijvende kracht achter de pogingen van enkele professoren van de KUL om in Kongo een universiteit op te richten

Is van 1947 tot 1960 onafgebroken secretaris-generaal van de beheerraad van het *Centre Universitaire Congolais Lovanium*, later van de *Université de Lovanium*

Als publicist is hij een fel verdediger van universitair onderwijs voor de Kongolese bevolking en keert hij zich in het algemeen tegen elke vorm van exploitatie en dominantie. Hij uitte dan ook soms felle kritiek op de koloniale overheid die volgens hem te lang wachtte met concrete maatregelen om de deelname van de inlandse bevolking aan het openbare leven mogelijk te maken

Charles de Maleingreau d'Hembise[\[446\]](#)

Geboren : 4 november 1898, Sint-Kruis (Brugge)

Overleden : 6 april 1974, Elsene

Koloniale carrière :

- vestigt zich in 1921 met zijn broer in Kivu, waar ze samen een plantage uitbouwen
- moeten in het begin van de jaren dertig hun plantage en de kolonie achterlaten als gevolg van de wereldwijde recessie, maar Charles keert enkele jaren later al terug en bouwt een nieuwe plantage uit
- wordt na de Tweede Wereldoorlog woordvoerder van de *colons* in Kivu en in 1949 de eerste voorzitter van Fédacol
- is lid van de provincieraad en de gouvernementsraad
- neemt deel aan de derde zitting van de *Commissie voor het Kolonaat* in 1953 waar hij pleit voor gelijke rechten voor blanken en zwarten

Oscar Defawe[\[447\]](#)

Geboren : 2 december 1891, Ougrée

Overleden : 17 november 1952, Elisabethstad

Koloniale carrière :

- treedt bij het begin van de Eerste Wereldoorlog in in het Belgische leger, maar stapt al snel over naar de *Force Publique*
- verlaat de Kongolese weermacht weer na afloop van de oorlog en begint een carrière in de gewestadministratie
- is achtereenvolgens gewestbeheerder, districtcommissaris en in 1928 resident van Urundi
- verlaat de administratie in het begin van de jaren dertig en wordt directeur-generaal van de groep-Empain in Usumbura
- Verdere koloniale engagementen :
- vestigt zich na de Tweede Wereldoorlog, waarin hij actief was in het verzet, definitief in Elisabethstad als *colon*
- wordt voorzitter van de *Association des anciens combattants*
- engageert zich in de zaak van de *colons* en wordt voorzitter van Ucol, beheerder van de *Société de Crédit au Colonat*
- is daarnaast lid van het *comité urbain* van Elisabethstad, van de provincieraad, van de gouvernementsraad en van de Permanente Deputatie

Alfred Marzorati[448]

Geboren : 28 september 1881, Doornik

Overleden : 11 december 1955, Elsene

Beëindigd in 1904 zijn studies aan de ULB als doctor in de rechten

Enkele jaren advocaat bij het Hof van Beroep in Brussel

Voltooid in 1911 studies aan juridische afdeling van Koloniale School en vertrekt naar Kongo

Koloniale carrière :

- vanaf februari 1912 hulpmagistraat in Elisabethstad
- combineert tussen november 1914 en maart 1915 functie als districtscommissaris te Lomani en rechter bij de territoriale rechtbank
- wordt vanaf 1917 ingepast in het bestuur van het pas veroverde Duits Oost-Afrika (vanaf het verdrag van Saint-Germain-en-Laye in 1919 de mandaatgebieden Ruanda-Urundi)
- in december 1919 plaatsvervanger van de commissaris-generaal in Ruanda-Urundi, in 1922 officieel benoemd tot commissaris-generaal
- in 1926, na het beëindigen van het militaire bestuur, wordt hij vice-gouverneur-generaal in de mandaatgebieden; komt in deze functie herhaaldelijk in botsing met de resident van Ruanda, de latere gouverneur-generaal Pierre Ryckmans, die hem verwijt meer begaan te zijn met zijn eigen carrière dan met het lot van de inlandse bevolking

- moet in 1929 Afrika verlaten om gezondheidsredenen
- Verdere koloniale engagementen :
- vanaf 1931 doceert hij een aantal cursussen m.b.t. koloniale aangelegenheden aan de ULB, later ook aan de Hogere Koloniale School te Antwerpen (vanaf 1949 Universitair Instituut voor Overzeese Gebieden)
- zetelt in een hele reeks koloniale instituten en beleidsorganen (onder meer in de raad van beheer van het Univog en van het FIW)
- wordt in de jaren dertig ook actief in de BWP (vanaf 1945 BSP), waar hij tot in de jaren vijftig sterk zal wegen op de koloniale politiek
- treedt in 1946 toe tot de Koloniale Raad
- in december 1952 gaan mee onder zijn initiatief de *Journées Interuniversitaire d'Etudes Coloniales* voor het eerst door, waarmee hij de academische interesse voor koloniale kwesties wil aanwakkeren
- pleit als publicist na de Tweede Wereldoorlog voor politieke participatie van de zwarte bevolking, al beklemtoont hij tegelijkertijd dat deze voorafgegaan moet door economische zelfstandigheid

Paul Coppens[449]

Geboren : 8 juli 1892, Elsene

Overleden : 22 februari 1969, Elsene

Vat in 1910 zijn rechtenstudies aan aan de KUL

Onderbreekt deze bij het begin van de Eerste Wereldoorlog en treedt in augustus 1914 in als vrijwilligers in het Belgische Leger

Wordt bij een van zijn eerste gevechten krijgsgevangen gemaakt, maar zal in juli 1915 vrijgelaten worden

Biedt meteen zijn diensten weer aan aan de regering, die hem naar het front in Afrika stuurt

Koloniale carrière :

- arriveert eind april 1916 in Boma
- krijgt van de militaire overheid wel een aantal opdrachten, maar zal nooit ingeschakeld worden in gevechten
- wordt, omwille van zijn juridische competenties, ingeschakeld in het bestuur van Duits Oost-Afrika
- wordt in juni 1918 benoemd tot gewestbeheerder in Kasulu, maar keert na het beëindigen van de oorlog in Europa, in december 1918 terug naar België
- Terug in België maakt hij zijn rechtenstudie af en in de jaren twintig en dertig zal hij een carrière uitbouwen als advocaat bij het Hof van Beroep in Brussel
- Verdere koloniale engagementen :
- tussen januari 1920 en februari 1922 juridisch adviseur bij *Huileries du Congo Belge*
- in 1930 opnieuw juridisch adviseur bij een onderneming in Kongo
- na de Tweede Wereldoorlog benoemd tot buitengewoon hoogleraar aan de KUL, waar hij *Droit Colonial* en *Histoire politique et diplomatique du Congo* doceert
- is daarnaast secretaris-generaal van het *Permanent Comité van het Nationaal Koloniaal Congres*, voorzitter van de *Association pour la protection des mulâtres* en van het *Comité métropolitain du Groupement congolais de la Ligue des Familles Nombreuses*
- behoort in de jaren veertig en vijftig tot het invloedrijke Belgische koloniale milieu dat zich in alle belangrijke koloniale debatten mengt. Hij pleitte in die hoedanigheid onder meer voor een actieve Belgische bevolkingspolitiek, maar ook voor het opzetten van een systeem van politieke vertegenwoordiging op lokaal niveau

- [439]** VAN DEN ABEELE, M. "Jungers" in: *Belgische Overzeese Biografie*, deel VI, 562-566.
- [440]** *Who's Who*, 496; LEGRAIN, *Le dictionnaire des Belges*, 399; HASQUIN, *Dictionnaire d'histoire de Belgique*, 225; STENMANS, *La pensée politique*, 10.
- [441]** *Who's Who*, 114; LEGRAIN, *Le dictionnaire des Belges*, 97; HASQUIN, *Dictionnaire d'histoire de Belgique*, 75; VANTHEMSCHE, *Génèse et portée du Plan Décennal*, 72 (noot 37).
- [442]** *Who's Who*, 644; LEGRAIN, *Le dictionnaire des Belges*, 526; VAN HOVE, *Histoire du Ministère des Colonies*, 93.
- [443]** PETILLON, A. "de Hemptinne, Jean-Félix" in: *Belgische Overzeese Biografie*, deel VII/A, 291-299; ETAMBALA, *Arbeidersopstanden en het ontstaan van inlandse syndicaten*, 82.
- [444]** STORME, M. "Brys, Albert" in: *Belgische Overzeese Biografie*, deel VII/B, 41-42.
- [445]** *Who's Who*, 422; DE BIE, P. *A Guy Malengreau*, 9-12.
- [446]** WILLAERT, M. "De Maleingreau d'Hembise, Charles" in: *Belgische Overzeese Biografie*, deel VII/B, 250-251.
- [447]** DERKINDEREN, G. "Defawe, Oscar" in: *Belgische Overzeese Biografie*, deel VII/A, 163-165.
- [448]** VIJGEN, *Alfred Marzorati*, 233-247; WALRAET, M. "Marzorati, Alfred" in: *Belgische Overzeese Biografie*, deel VI, 695-704.
- [449]** *Le Livre bleu*, 95; STENMANS, A. "Coppens, Paul" in: *Belgische Overzeese Biografie*, deel VII/B, 67-86.

